

AUSTRO-UGARSKA NAGODBA (1867.)

Zakonski članak (XII. 1867.)

O zajedničkih poslovih, što no izmedju zemaljah krune ugarske i ostalih Nj. Veličanstva zemaljah postoje, i o načinu njihova obavljanja.

(Sankcioniran 28. Sèrpnja 1867.)

Njegovo carsko i kraljevsko apostolsko Veličanstvo, pošto je podielilo ostalim svojim zemljam i pokrajinam ustavna prava, previšnjim Svojim prestolnim govorom, kojim je ovaj zemaljski sabor otvoriti blagoizvoljelo, pozva isti sabor, da izhodeći iz načelah pragmatične sankcije, kao uzajamno priznata pravnog temelja, nastoji o načinih, kojima bi se, kako i dèržavnopravna i unutrašnje-upravna sankcijom pragmatičnom takodjer ujamčena samostalnost Ugarske i posestrimih joj kraljevinah, tako i uslovi sigurnosti carevine i njezinoga obstanka nepovredimo sačuvali, ujedno pako kod ustavnoga obavljanja prednapomenutih zajedničkih poslova s jedne strane zemljam krune ugarske, s druge strane ostalim zemljam i pokrajinam Njeg. Veličanstva ustavni upliv osigurao.

S iskrenom radostju pozdravi ovaj zemaljski sabor tu previšnju odluku Njegova carskog i kraljevskog apostolskog Veličanstva, kojom - želeći osnovati sustav ustavne vladavine za svukoliku carevinu, - slavu Svoga prestola, te silu i moć carevine na učestvovanje svihkolikih narodah kod zajedničkih im poslova, kao na prirodni i zato baš najčvèrstji temelj položiti je voljno bilo.

Iz toga razloga velmože i narodni zastupnici Ugarske nemogoše, da se nepobrinu za takove načine, kojima bi moguće bilo učiniti, da se onaj temeljni ugovor, što no bi članci I., II., III. zakonah god. 1723. medju prejasnom vladajućom kućom i Ugarskom uglavljen i kojim se s jedne strane u smislu I., i II. god. 1723. zajednički i nerazdieljivi posjed svih u svezu carevine spadajućih zemaljah i pokrajinah, s druge strane pako neodvisnost uprave i samostalnost zakonodavstva Ugarske obezbieduju, u bitnosti svojoj i za buduće nepovriedjeno uzdržati.

Toga radi, budući je od potrebe, da se zajedničke koristi, odnošaji izmedju zemaljah krune Ugarske i ostalih pod vladom Njegovoga Veličanstva stojećih zemaljah točno i opredieljeno označe, te da se za obavljanja njihova dodirni način medju dva medjusobno nezavisna ustavna zastupstva pravilno ustanovi, uglavio je sabor zemaljski u tom pogledu sliedeća:

§. 1.

Ona sveza. što no s jedne strane izmedju zemaljah krune ugarske, s druge strane izmedju ostalih zemaljah i pokrajinah Njeg. Veličanstva pravno postoji, osniva se na sankciji pragmatičnoj, poprimitljenoj I., ., III. člankom godine 1723.

§. 2.

Svetčani ovaj temeljni ugovor, osnovavši za žensku granu kuće Habsburške pravo nasliedstva na prestol, izreče podjedno, da se one zemlje i pokrajine, što no po ustanovljenom redu nasliedstva pod jednim te istim vladaocem stoje, imadu nerazdieljivo i nerazlučivo posiedovati. Usljed toga odlučno izrečenoga načela jest obrana i uzdržavanje obće sigurnosti zajedničkom silom takova obća i uzajamna obvezatnost, koja upravo iz sankcije pragmatičke proizlazi.

§. 3.

Ali pored ove ustanovljene obvezatnosti označila je sankcija pragmatička izrično i to uslovlje, da se ustavna državnopravna i nutrašnje-upravna samostalnost Ugarske nepovriedjeno sačuva.

§. 4.

Ove dvie temeljne pomisli imadjaše pred očima ugarski zemaljski sabor, kada se je dao na ustanovljivanje onih odnošajah, koji se Ugarske i ostalih pod vladom zajedničkoga vladara stojećih zemaljah na jednaki način dotiču. I kao što je s jedne strane Ugarska u prošlosti pripravna bila, pa će biti gotova i ubuduće izpuniti u svako vrieme sve ono, što obrana i uzdržavanje obće sigurnosti zajedničkom silom neobhodno iziskuje, tako s druge strane nemože na se primiti obvezatnostih, koje idu preko te ciele, i koje za postigavanje te svërhe nisu neobhodno potrebite.

§. 5.

Dosele je glede Ugarske sve ono, što se na pomenute odnošaje proteže, uzajamnim sporazumkom odradjivao ugarski zemaljski sabor sa kraljem ugarskim, i na ustanovljivanje takovih odredabah druga koja zemlja neimadjaše nikakova upliva, jer je kralj ugarski kao absolutan vladalac ostalih pod njegovim žezlom stojećih zemaljah o njihovih probitcih i zadatcih absolutnom moći razpolagao. Nu sad se je glasom najviše prestolne besjede položaj bitno promienio, što Njeg. Veličanstvo, podielivši ostalim svojim zemljam ustavna prava, iste odsele niti absolutnom vlastju zastupati, niti njihov ustavni upliv mimoići nemože.

§. 6.

Sabor zemaljski smatrao je mierodajnimi ova gledišta onda, kada je pristupio k označivanju onih glavnih načelah, koja pri ustanovljivanju zajedničkih odnošajah temeljem služiti imadu. Izhodna mu je pri tom točka bila sankcija pragmatička, koju su kako Njeg. Veličanstvo tako i zemaljski sabor naznačili za obće priznanu izlaznu točku.

§. 7.

Po sankciji pragmatičkoj zajedničan je istina vladalac, ukoliko kruna ugarske zemlje pripada istomu onomu vladaocu, koji i u ostalih zemljah gospoduje, ali ovo još ne čini potrebnim, da troškove za uzdržavanje dvora vladaočeva budu zajednički ustanovljeni. Takovo zajedničko ustanovljivanje neiziskuje prenaznačenja u sankciji pragmatičnoj ciel; s ustavnom samostalnostju Ugarske i vladalačkim visokim ugledom kralja ugarskoga slaže se pako mnogo bolje, da ugarski sabor na predlog odgovornoga ugarskoga ministarstva zasebice dopituje troškove uzdržavanja kraljevskoga dvora nesmatra se poslom zajedničkim.

§. 8.

Jedno od sredstvih obće i zajedničke iz pragmatičke sankcije proiztičuće obrane jest svèrsi shodno upravljanje s vanjskimi poslovima. Ovo ciel shodno upravljanje iziskuje zajedinstvo glede onih spoljašnjih dielah, koja se svihkolikih pod vladom Njeg. Veličanstva stojećih zemaljah jednako dotiču. Toga radi diplomatičko i tèrgovačko zastupanje carevine naprama inostranim dèržavam, a tako i odredbe, koje bi obzirom na medjunarodne ugovore ponići mogle, spadaju medju zadatke obćega spoljašnjih dielah ministra, vezana pri tom na sporazumak i suglasje obostranih ministarstvih. Medjunarodne ugovore svako ministarstvo svomu zakonodavstvu napose priobćuje. Ove dakle izvanjske poslove i Ugarska zajedničkim smatra i gotova je za potrebite u tu svèrhu zajednički ustanovljivati se imajuće troškove pridonašati po onom razmierju, koje će utanačeno biti na način propisan niže u 18., 19., 20., 21., 22. točki.

§. 9.

Drugo sredstvo zajedničke obrane jest vojska i naredbe na nju se odnoseće, jednom riečju: posao rata.

§. 10.

Uzevši u obzir sve ono, što bi gore osobito pod 5. točkom rečeno, ustanovljuju se glede ratnih poslova sliedeća načela:

§. 11.

Uslied vladalačkih pravah Njeg. Veličanstvu u poslovima rata ustavno pripadajućih priznaje se sve ono, što se na svukoliku, dakle i ugarsku vojsku kao sastavnu čest cielokupne vojske, jedinstveno naime predvodjenje, zapoviedništvo i unutarnje ustrojstvo njezino za stvar, koja odredbi Njeg. Veličanstva podleži.

§. 12.

Pravo ipak, odnoseće se na povremeno popunjivanje ugarske vojske i na ponudbu novakah; ustanovljivanje zatim uvietah ponudbe i trajanja službe, a tako i odredbe o razmjestjivanju i obsèkrbljivanju vojske, zemlja na temelju dosadanjih zakonah sebi samoj priudèržava, kako u zakonotvornom, tako i u upravnom obziru.

§. 13.

Izjavljuje nadaje zemlja, da se ustanovljivanje ili preobrazivanje obranbenoga sustava glede Ugarske vazda samo privolom ugarskoga zemaljskoga sabora učiniti može. Budući se ipak svaka takova ustanova ili promiena samo po jednakih načelah cieli shodno proizvoditi dade: s toga će se u svakom takovom slučaju izza predhodnoga dogovora obojega ministarstva pred jedno i drugo zakonodavstvo donieti predlozi, iz jednih te istih načelah proiztičući. Poradi izravnanja razlikosti mnienjah, koja bi u tom obziru kod dotičnih zakonodavstvih nastati mogla, imati će ona putem poslanstvih medjusobno u doticaj doći.

§. 14.

Odredjivanje od svih onih ugarsko-dèržavljskih odnošajih, pravih i obvezatnostih pojedinih članovah ugarske vojske, što no se ne protežu na službu vojničku, pripada ugarskomu zakonodavstvu, odnosno ugarskoj vladi.

§. 15.

Svikoliki troškovi za poslove rata zajednički su na taj način, da će se izza propisanoga u točkah 18., 19., 20., 21. i 22 prethodnoga viećanja putem uzajamnoga dogovara ustanovljivati razmierje, po kom će Ugarska k otim troškovom doprinašati.

§. 16.

Posao novčanstva priznaje ugarski sabor na toliko zajedničkim, na koliko će zajednički biti oni troškovi, koji će se imati obračunati na predmete, označene u predidućih stavkah zajedničkim. To se ipak tako ima tumačiti, da se potrebni na pomenute predmete celokupni troškovi imadu istina zajednički opredieljivati na način, koji se dole niže u točkah o rukovanju govorećih predlaže; nu da će glede rasporezivanja, utjerivanja i izručivanja namjesto opredieljenja one svote, koja će po razmierju na označeni u točkah 18., 19., 20., 21. i 22. način ustanoviti se imajućem, na Ugarsku odpasti, odredjivati ugarski zemaljski sabor i odgovorno mu ministarstvo onako, kako to niže o rukovanju sloveće točke ustanovljuju.

§. 17.

Sve druge državne troškove Ugarske opredjeljivati će ustavnim putem zemaljski sabor na predlog odgovornoga ugarskoga ministarstva: takove kao i uopće svaki porez razporezuje, pobire i rukuje ugarsko ministarstvo s potpunim izključenjem svakoga tuđega upliva pod sopstvenom svojom odgovornostju.

§. 18.

To su oni predmeti, kojih gore opisano zajedništvo uzima se, da proiztiče iz sankcije pragmatične. Ako glede istih utanačenje međusobnim sporazumkom obih stranah za rukom podje, to će valjati uzajamnom pogodbom unapred opredieliti ono razmierje, po kom će zemlje krune Ugarske nositi terete i troškove u pogledu predmetah, po njih na temelju pragmatičke sankcije zajedničkim priznanih.

§. 19.

Ovako pako pogadjanje i ustanovljivanje biva na taj način, da s jedne strane sabor zemaljah krune ugarske, s druge strane sabor ostalih zemaljah Njeg. Veličanstva svaki za se ravnobrojno poslanstvo izabire. Ova dva izaslanstva izraditi će s uplivom dotičnih odgovornih ministarstvih podrobnimi podatci podupèrt predlog glede pomenutoga razmierja.

§. 20.

Ovaj predlog podastirati će svako ministarstvo dotičnomu saboru, gdje se isti redovitim načinom pretresivati ima. Svaki sabor priobćiti će putem dotičnih ministarstvih drugomu saboru svoje odluke, pa dobiveni takovim načinom zaključci podnositi će se Nj. Veličanstvu posvete radi.

§. 21.

Ako se ova dva izaslanstva nebi mogla glede predloga složiti, tad će se mienje svake stranke predložiti jednomu i drugomu saboru. Ako pako oba sabora sporazumjeti se ne bi mogla, tad će Njeg. Veličanstvo predmet riešiti na temelju predloženih si podatakah.

§. 22.

Dogovor, koji se glede razmierja utanačio bude, može samo na opredieljeno vrieme valjati ; po izmaku istoga treba, da se nov dogovor na isti način utanači.

§. 23.

Što se rukovanja s gore označenimi predmeti tiče, to promiena postojavšega od prije u tom obziru načina, strogo uzevši, neproiztiče iz opredieljene po pragmatičkoj sankciji dèržavnosti, nu čini ju cieli shodnom preobražaja gore pod točkom 5. napomenuti. Izjavljuje toga radi zemaljski sabor, da je voljan sa ostalimi Njeg. Veličanstva zemljami kao s ustavnimi narodi uz sačuvanje neodvisnosti jedne i druge stranke u dodir dolaziti.

§. 24.

Budući da je to povod i cilj predlažeće, na zajedničke poslove i način njihovoga obavljanja odnoseće se odluke, to samo po sebi sliedi, da sačuvanje ustava Ugarske sačinjava jedan od glavnih uvietah njezinih.

§. 25.

Drugi glavni uviet jest taj, da podpuna ustavnost u ostalih Njeg. Veličanstva zemljah i pokrajinah u život stupi: budući bi Ugarska samo s ustavnim zastupstvom istih zemaljah mogla doći u dodir ma glede kakovih zajedničkih poslovah. A i samo Njeg. Veličanstvo želješe dosadanji način razpravljanja ovakovih predmetah promieniti poradi toga, što je ustavnimi pravi snadbielo i ostale svoje zemlje, i što dèrži, da se pri obavljanju zajedničkih posalah ustavni njihov upliv obići nemože.

§. 26.

Uz ova dva glavna uvietah bio bi način obavljanja zajedničkih poslovah - sliedeći:

§. 27.

Ustrojiti treba jedno zajedničko ministarstvo za sve one predmete, koji kao zbilja zajednički nepadaju pod posebnu upravu niti zemaljah krune ugarske, niti ostalih Njeg. Veličanstva zemaljah. Ovo ministarstvo niti može uz pripadajuće si zajedničke predmete obavljati ine na posebnu upravu jedne ili druge strane spadajuće poslove, niti može kakov upliv nanj izvèršivati. Odgovornim će biti svaki član ovoga ministarstva glede svega toga, što u njegov dielokrug spada; a odgovorno će biti i svekoliko ministarstvo ujedno glede svih takovih uredovnih naredabah, što jih je zajedno učinilo.

§. 28.

Glede one strane zajedničkih poslova, koja nespada čisto u krug uprave, Ugarska niti podpuno carevinsko vieće, niti ma kako zvani obći ili sredotočni parlamenat nesmatra za cieli shodan i neprima nijedno od ovijuh; nego dèrži se toga, da, budući pragmatična sankcija i po previšnjem prestolnom govoru Njeg. Veličanstva obću izlaznu točku sačinjava, s jedne strane neka se zemlje krune ugarske ujedno, s druge strane ostale Njeg. Veličanstva zemlje i pokrajine tako smatraju, kao dvie odieljene i podpuno neodvisne stranke. Sliedi odatle, da kod obavljanja zajedničkih posalah podpuna ravnopravnost izmedju obe stranke ima biti neobhodnim uvietom.

§. 29.

Prema načelu ove ravnopravnosti neka od Ugarske zemaljski njezin sabor iz sredine svoje poviereničtvo s opredieljenim brojem članovah (delegaciju) i to iz svake kuće saborske izabere; a isto tako neka ostale Njeg. Veličanstva zemlje i pokrajine ravnim ustavnim putem od svoje opet strane izaberu poviereničtvo, upravo toliko članovah brojeće. Broj članovah ovih povierenstvah opredieliti će se sporazumkom jedne i druge stranke. Broj ovaj nemože za jednu i drugu stranku biti veći od šestdeset članovah.

§. 30.

Ova povierenstva imadu se samo na jednu godinu, t.j. na jedno zasiedanje saborsko birati, i s izmakom godine, t.j. početkom novoga zasiedanja saborskoga svaki jim dielokrug podpunoma prestaje. Članovi jim mogu medjutim i na novo izabrani biti.

§. 31.

Svako povierenstvo bira za se slobodnom voljom iz sredine svoje predsiednika si, perovodju, i na koliko bi od potrebe bilo, i drugo službeno osoblje i svakoga pojedinoga člana njegovoga, te si samo ustanovljuje svoj poslovni red.

§. 32.

Povierenstva sazivat će uvijek Nj. Veličanstvo na opredieljeni rok i na miesto ono, gdje se Nj. Veličanstvo desilo bude. Ugarsko medjutim zakonodavstvo želi, da se zasiedanja izmienice jedne godine u Pešti, druge u Beču, ili ako bi sabor ostalih zemaljah pa i Nj. Veličanstvo tako željeli, u kojem drugom glavnom gradu istih zemaljah dèrže.

§. 33.

Svako povierenstvo dèrži za se siednice, riešavajući u istih osobnim odvietovanjem i absolutnom većinom svihkolikih članovah povierenstva, pa se ono, što je većina odlučila, ima smatrati za odluku čitavoga povierenstva. Posebno mnijenje mogu istina pojedini članovi svojega opravdanja radi u zapisnik dati uvèrstiti, ali to ne slabi moć odluke.

§. 34.

Ova povierenstva nemogu jedno s drugim u zajedničkoj siednici viećati, već svako njih pismeno priobćuje drugomu svoje mnijenje i odluke, pa će u slučaju razlikosti mnijenjah jedno drugo putem pismenih porukah uputiti imati. Svako će povierenstvo takove poruke na svojem jeziku sastavljati, prilažući jim vierodostojan prevod.

§. 35.

Kada putem ovih pismenih porukah mnijenje obojega povierenstva sjediniti za rukom pošlo nebi, tad će oba povierenstva zajedničku siednicu dèržati, ali samo i jedino prostoga glasovanja radi. Ovakovoj zajedničkoj siednici predsiedat će predsiednici obojega povierenstva, jedan put jedan, drugi put drugi. Odluka se samo onda donieti može, ako su od svake delegacije barem dvie trećine prisutne. Odluka se uvijek absolutnom većinom glasovah stvara. Budući je pako uporava načelo paritetnosti u interesu jedne i druge strane baš kod glasovanja od najveće važnosti, to će u slučaju, kad bi iz delegacije jedne ili druge stranke iz kojega god uzroka jednoga ili više članovah nestalo, i delegacija druge stranke dužna biti broj svojih članovah smanjiti tako, da delegacije jedne i druge stranke brojem svojih članovah sasvim jednake budu. Smanjivanje broja preduzima povierenstvo u većini se nalazeće putem ždriebanja izmed članovah svojih. Zapisnik se na jeziku jedne i druge stranke po bilježnicah njihovih voditi i zajednički ovieroviti imade.

§. 36.

Ako li troja izmiena porukah ostane bez uspieha, ima svaka stranka pravo drugu pozvati, da se pitanje zajedničkim glasovanjem rieši; u kom slučaju predsiednici obijuh stranakah zajedno ustanovljuju miesto, dan i uru siednice, te svaki njih u nju pozivlje članove svojega odaslanstva.

§. 37.

Na dielokrug ovih povierenstvah samo oni predmeti spadati mogu, koji su kao zajednički nazočnom ustanovom izrično na ta povierenstva upućeni. Preko njih povierenstva u svojih naredjivanjih niti se dalje kamo upuštat i, a niti u predmete takove umiešati smiju, koji su ugarskom saboru i ugarskoj upravi pridèržani.

§. 38.

Povierenstvo za pretresivanje zajedničkih stvari izaslano, budući po zemaljskom saboru slobodno izabrano, predstavlja i zastupa ga gore opisanim načinom naprama ostalim Njeg. Veličanstva zemljama u stvarih ovom ustanovom naznačenih. Povierenstva ova predhodnim kakovim naputkom vezati slobodno nije.

§. 39.

Obzirom na način postupka ustanovljuje se, da zajedničko ministarstvo ima svakomu povierenstvu napose predlagati predmet, koji no glasom nazočne ustanove predanj spada. Svakomu povierenstvu pristoji s pitanji se obraćati na zajedničko ministarstvo ili prema strukam na dotičnoga člana njegovoga, te je vlastno zahtievati od njih odgovore i razjasnjenja; a upravo toga radi vlastno, a bude li na to pozvano i dužno će biti zajedničko ministarstvo, kakogod pred jedno tako i pred drugo povierenstvo dolaziti, odgovarati i ustmena ili pismena razjasnjenja davati, predlažuć potrebite spise vazda, kada to bez štete biti može.

§. 40.

Ustanovljivanje zajedničkoga proračuna biti će najvažnija stran zadatakah, što će jih povierenstva svake godine riešavati imati. - Ovaj proračun koji se samo na troškove predležećom ustanovom zajedničkim označene protezati može, priugotovljati će zajedničko ministarstvo uticajem posebnoga odgovornoga ministarstva, a priugotovljena predati će svakomu povierenstvu napose. Povierenstva će taj proračun na propisani gore način odieljeno pretresivati, primietbe svoje jedno drugomu priobćivati i pismeno i u zajedničkoj siednici glasovanjem riešavati svaku točku, glede koje se mnienja njihova siediniti nemogoše.

§. 41.

Ustavovljeni na taj način proračun nemože više od strane pojedinih zemaljah u pretres doći, nego dužna je svaka njih nositi odpadajuću na nju od zajedničkoga proračuna čest po onom razmierju, štono je (opisanim u točkah 18., 19., 20., 21. i 22. načinom) unapred ustanovljeno bilo. Nu budući da i glede ovih zajedničkih troškovah obzirom na Ugarsku razporezivanje, utjerivanje i ustanovljivanje poreznoga sustava Ugarskomu saboru u odgovornomu ugarskomu ministarstvu pripada, to će ovo ministarstvo u proračunu, što će ga zemaljskomu saboru predlagati, vazda i one svote uvèrstjivati, koje prema ustanovljenomu već zajedničkomu proračunu po rečenom razmierju na Ugarsku odpadaju, bez da bi se ipak pojedini stavci obzirom na njihovu količinu više u pretres uzeti mogli. Kada potrebita na ustanovljene takovim načinom zajedničke troškove svota po odgovornom ugarskom ministarstvu pobrana bude, imat će ugarski ministar financijah od unišavših tečajem svakoga mieseca državnih prihodah čest onu, koja na namirenje zajedničkih troškovah služi, miesečno dostavljati obćemu ministru financijah, i to po onom razmierju, u kom svota zajedničkih troškovah stoji k svoti zemaljskih troškovah. Zajednički ministar financijah

odgovoran će biti za to, da se preuzeta po njem svota upotriebe na naznačene zajedničke svèrhe, a samo se po sebi razumieva, da će na strog račun obvezan biti onaj, komu će rukovanje toga novca prinadležati.

§. 42.

Izpitavanje takovih računah takodjer spada u dielokrug gore pomenutih povierenstvah, te će ona i glede tih računah postupati na ondje naznačeni način.

§. 43.

Isto tako valja postupati i glede svih ostalih predmetah, koji kao zajednički spadaju u dielokrug rečenih povierenstvah. I ove zajedničko ministarstvo svakomu povierenstvu predlaže zasebice, povierenstva ih pretresivaju svakona poseb, priobćivaju si mnienja svoja pismeno i riešavaju jih u slučaju medjusobnoga nesorazumka u zajedničkoj siednici, koja se na gore rečeni način u svèrhu prostoga glasovanja sazvati ima. samo sobom se razumije, da se onakovi zaključci, koji previšnjemu potvèrdjenju podleže . Njeg. Veličanstvu podnašati imadu, i da će takovi dobiti obveznu moć, čim jih Njeg. Veličanstvo potvèrdi. Potvèrdjena medjutim na ovaj način odluke davati će Njeg. Veličanstvo svakomu zemaljskomu saboru putem dotičnih odgovornih ministarstvah na poseb na znanje, a izvèršivanje njihovo može se u Ugarskoj, izza kako zemaljskomu njezinomu saboru do znanja stavljene budu, jedino po odgovornom ugarskom ministarstvu preduzimati. Upravo zato će sada pomenuto odgovorno ministarstvo i takove troškove, koji bi u smislu zaključakah po delegacijah na pomenuti način donešenih i po Njem. Veličanstvu potvèrdjenih na Ugarsku pali, skupa sa ustanovljenim po vlastitom saboru proračunom razporezivati i utjerivati.

§. 44.

Izim predmetah, što jih zajedničko odgovorno ministarstvo dotičnim, na razpravljanje takovih predmetah pozvanim povierenstvom (delegacijam) predlaže, ima svako njih pravo iniciative, nu dakako samo obzirom na onakove poslove, koji kao zajednički u smislu predležeće ustanove strogo na dielokrug njihov spadaju. svako povierenstvo može takove vèrsti predloge činiti, te iste priobćivati drugomu povierenstvu pismeno. Svaki na taj način učinjeni predlog treba da upravo tako u pretres dodje, kao što je to već glede drugih na dielokrug povierenstvah spadajućih pitanjah izrečeno.

§. 45.

Siednice povierenstva biti će u pravilu javne. Izmimne u tom obziru ustanove opredieljivati će poslovnik ; nu odluka se uvijek samo u javnoj siednici donieti može.

§. 46.

U slučaju, kada bi Njegovo Veličanstvo koji sabor razpustilo, prestaje i delegacija razpuštenoga sabora, pa novi sabor novo povierenstvo bira.

§. 47.

Članovi povierenstvih nemogu se nikada na odgovornost povući poradi svojih kod pretresivanja zajedničkih poslova učinjenih izjavah; pače sve dotle, dok jim povierenstvo traje, niti radi parnice, koja osobni zatvor za sobom vući bi mogla, niti radi zločina ili prekëršaja kakvoga, izuzevši slučaj zatečenja njihova u činu, bez prethodne privole dotičnoga sabora ili ako ovaj nezasieda, onoga povierenstva, kome su članovi, bud' uhićeni, bud' pod javnu obtužbu stavljeni biti nemogu. Bude li pako koji član u činu zatečen i toga radi u zatvoru zadèržan, to će i o trajanju i o dokinutju njegovu odlučivati dotično povierenstvo onda, kada sabor zajedno sakupljen nebi bio. Poslovník će u ostalom providiti za to, kako da se preprieče neredi, koji bi možda prigodom viećanja nastati mogli.

§. 48.

Ako li bi član jednoga ili drugoga odaslanstva medjutim preminuo, ili zakonitom presudom slobode lišen bio, ili ako bi se koji njih uslied temeljitih razlogah vlasti svoje odrekao: imat će se izpražnjeno ovakovim načinom miesto od strane dotičnoga sabora odmah popuniti. To da bude, sabor će prigodom onom, kada bude odaslanike birao, ujedno preko ustanovljenoga broja i zamienike birati, opredieljivajući zajedno i red, po kom se zamienici na izpražnjeno miesto po predsjedniku dotičnoga povierenstva pozvati imadu.

§. 49.

U slučaju odreknutja, kojega suditi će o temeljitosti njegovih razlogah, a tako i o prijetju njegovom dotični sabor ili kada ovaj nezasieda, odnosno povierenstvo njegovo.

§. 50.

Obzirom na odgovornost zajedničkoga ministarstva i način njezin: imati će svako povierenstvo pravo u slučajevih, kad poradi povriede ustavnih zakonah takovoga što za potrebno nalazi, učiniti predlog, da se zajedničko ministarstvo ili pojedini mu član pod obtužbu stavi, priobćivši podjedno taj svoj predlog pismeno i drugomu povierenstvu. Ako se stavljenje pod obtužbu po jednom i drugom povierenstvu odluči, ili ako se to u slučaju razlikosti njihovih mnienjah većinom glasovah one zajedničke siednice, koja se po gore navedenom propisu za prosto odvietovanje sazvati mora, odredi: zaključak takov odmah se za pravovaljani smatrati ima.

§. 51.

Za razpravljanje takove i na taj način zaključene optužbe sastavit će se sudišta ovako: svako povjerenstvo predlaže, istina ne iz svoje sredine, već iz neodvisnih, pravu vještih građanah onih zemaljah, koje zastupa, po 24 člana; i svako povjerenstvo vlastno je iz predložena po drugom povjerenstvu 24 člana zabaciti dvanaesticu, bez da bi razloge kakove za to naznačiti moralo. Optuženici imati će također pravo zahtijevati izbrisanje 12 članovah, ali to zajedno, u celom i tako učiniti moraju, da u broju preostalih članovah broj odabranih sudijah svakoga povjerenstva jednak bude. Preostavši na taj način članovi biti će sudije parnice.

§. 52.

Osim gore naznačenih zajedničkih predmeta, koji, budući da iz pragmatične sankcije proiztiču, takovimi se smatrati imaju, koje zajednički obavljati valja, postoje još i drugi velevažni obći poslovi, kojih zajedništvo istina neproiztiče iz sankcije pragmatične, ali koji se ipak stranom zato, jer to položaj i politički obziri zahtijevaju, a stranom zato, jer se interesi obijuh stranakah glede njih sudaraju, shodnije međusobnim sporazumkom, nego li strogo zasebice rješavati dadu.

§. 53.

Pošto ugarsku pored njezinoga ustavnoga položaja vezati nemogu takovi dugovi, koji su bez zakonite privole zemlje učinjeni, to joj državni dugovi po strogom pravu na teret pasti nemogu.

§. 54.

Ali već je zemaljski ovaj sabor izjavio: "da je, ako se ozbiljna ustavnost i u našoj domovini i u ostalih Njeg. Veličanstva zemaljah čim prije dielom u život privede, pripraan ono, što učiniti smije i što bez povriede samostalnosti zemlje i ustavnih njenih pravah učiniti može, i preko miere zakonom propisane dužnosti, na temelju pravičnosti iz razlogah političkih zbilja i učiniti, da pod onimi teškimi tereti, što jih je postupak absolutne vlade nagomilao, nepropadne blagostanje ostalih Njeg. Veličanstva zemaljah a s njime i blagostanje Ugarske, i da se uklone štetne posljedice prošlih težkih vremenah.

§. 55.

Iz ovih dakle razlogah i na ovom jedinom temelju pripravna je zemlja preuzeti jedan dio tereta državnih dugovah, i toga radi izza predhodnoga viećanja sa ostalimi zemljami Njeg. Veličanstva kao slobodan narod sa slobodnim narodom stupiti u dogovor.

§. 56.

U buduće pako biti će posao vieresije zajedničan u slučajevih, kada budu kako Ugarska, tako i ostale zemlje Njeg. Veličanstva obzirom na postojeće okolnosti i sobstvene svoje koristi radi za celo shodno pronašle, da koji dug zajedno i skupa učine. Kod takovih zajmova zajedničkim sporazumkom utanačiti valja sve ono, što se na sklapanje ugovora, te na način upotrebljenja uzajmljenoga novca i njegovu izplatu proteže Nu predhodno rješenje toga, da li se koji zajam zajednički učiniti imade, pripada glede Ugarske u svakom pojedinom slučaju zemaljskomu njezinomu saboru.

§. 57.

U ostalom zemlja i ovim svojim zaključkom izjavljuje svetčano, da prema onomu temeljnomu načelu ustavnosti, po kom se zemlja bez vlastite svoje privole dugom obteretiti nesmije, Ugarska ni ubuduće neće za se obvezatnim priznati takav državni dug, koji bi se učinio bez zakonite i izrične privole njezine.

§. 58.

Ni zajedništvo poslova trgovачkih neproiztiče iz sankcije pragmatičke: jer bi po njezinom smislu zemlje krune ugarske, kao od ostalih Njeg. Veličanstva zemaljah posebne i po pravu za se postojeće zemlje, putem sobstvene svoje odgovorne vlade i po vlastitom si zakonodavstvu ustanovljivati i carinskimi linijama uređivati mogle poslove trgovine svoje.

§. 59.

Budući ipak da između Ugarske i ostalih zemaljah Njeg. Veličanstva obzirom na uzajamne njihove interese imade važnih i mnogobrojnih točakah: to je sabor pripravan na to, da se glede trgovачkih stvari s jedne strane među zemljama krune ugarske, s druge strane među ostalimi zemljama Njeg. Veličanstva od vremena do vremena sklopi savez carinski i trgovачki.

§. 60.

Ovim savezom ustanovila bi se ona pitanja, koja se na trgovinu odnose i opredielio bi se način rukovanja svomkolikom strukom trgovачkom.

§. 61.

Sklapanje toga saveza biva uzajamnom pogodbom tako, kao što se podobni ugovori prave između dviju jedne od druge nezavisnih država. Odgovorna ministarstva obiju stranaka neka zajedničkim sporazumkom priugotove potanku osnovu saveza, te neka ju svako njih dotičnomu saboru podastre, a ono u čega se oba sabora slože, neka se Njeg. Veličanstvu podnese na potvrdu.

§. 62.

Stoga će se onda, kada se bude razmjerje zajedničkih troškova propisanih u točkama 18., 19., 20., 21. i 22. načinom ustanovljivalo podjedno na naznačeni u §§ 59. i 61. način imati među zemljama krune ugarske i ostalimi zemljama Njeg. Veličanstva ugovoriti carinski i trgovački savez, u kom će se ujedno izreći, da valjanost zaključenih dosada s inostranimi zemljama trgovačkih ugovorah i na Ugarsku proteže.

§. 63.

Ovom prilikom mogu se također putem dogovora u §§ 59. i 61. naznačena, i glede onih vrstih neizravnih poreza koji s unapredjenjem obaveznosti u tijesnom savezu stoje, jednolikoga razmjerja i rukovanja njihova takova pravila ustanoviti, koja izključuju mogućnost toga da bi odnosne naredbe jednoga zakonodavstva ili odgovornoga mu ministarstva otkrivanje prihoda druge strane za sobom povući mogle; te se može ujedno za buduće i način opredieliti, na koji bi se potrebite oko ovih poreza reforme po obojem zakonodavstvu suglasno izvesti mogle.

§. 64.

Opredielilo bi se i to, po kom i kako da se nadzor izvršava nad jednolikim rukovanjem svimolikimi linijama carinskimi, te bi se izreklo, da se dolazeći od carine prihodi na pokrivanje zajedničkih troškova obraćati imadu, pa da toga radi svotu ovoga prihoda prije svega od svote zajedničkih troškova odbiti valja.

§. 65.

Budući bi željeznice jedno od najglavnijih promicalah trgovine sačinjavale, to se u isto vrijeme, kada se bude carinski i trgovački savez ugovarao, naznačenim u §§ 59. i 61. dogovorom može i to ustanoviti, koje su one pruge željezničke, što bi u interesu jedne i druge strane zajedničkih odredbah iziskivale, i kako daleko da se iste odredbe protezati imadu Nad svimi inimi željezničkim prugami prinadleži raspolaganje izključivo onomu ministarstvu i saboru, čijim zemljištem one prolaze.

§. 66.

S tèrgovinom u tiesnoj svezi stoji i posao novčanstva (Münzwesen) i ustanovljivanje obćega novčanoga mierila. Dakle ne samo da je želiti, već je i po obie strane od potrebe, da koli sustav toli mierilo novčano budu jednake naravi u zemljah, koje će sklopiti na imajućemu carinskomu savezu pripadati. S toga će valjati onda, kada se savez o carini i tèrgovini ugovarao bude, ujedno i putem naznačena u §§ 59. i 61. dogovora odrediti sve, što glede sustava i novčanoga mierila potrebno bude. Ako bi se pako kašnje promiena ustanovljenih na taj način odredabah ili zavedabah novoga sustava i mierila novčanoga potrebom ili svèrsi shodnom izkazala, toće se takovoga šta s uzajamnim sporazumljenjem obojega ministarstva i s odobrenjem obojega sabora izvesti imati. Samo po sebi se razumieva, da obzirom na kovanje i izdavanje novacah vladalačka prava ugarskoga kralja u svojoj valjanosti ostaju.

§. 67.

Prigodom ustanovljivanja kvote i carinskoga saveza imati će se podjedno putem označenoga u §§ 59. i 61. slobodnoga dogovora i godišnji prinos opredieliti, što će ga Ugarska glede dèržavnih dugovah na se primiti.

§. 68.

Samo po sebi se razumieva, da ako i na koliko dogovor o predmetih u §§ 58.-67. izbrojenih nebi za rukom pošao, zemlji pravo samostalnoga zakonitoga razpolaganja priudèržano ostaje, i da sva njezina u tom obziru prava nepovriedjena postojati imadu.

§. 69.

Onaj način i razmier, po kom će posestrime kraljevine učestvovati u povierenstvu (delegaciji), što će ga zemlje krune ugarske uslied predležećega zaključka izaslati, ustanoviti će se kašnje. Čim ovu na predidući način izloženu ustanovu Njeg. Veličanstvo potvèrdi, imati će se ona uzakoniti. One medjutim naredbe ovoga zakonskoga članka, koje se na način obavljanja zajedničkih poslovah odnose, u istinu će tek onda u kriepost stupiti, kada budu na nje od svoje strane ustavnim putem pristupile i ostale Njeg. Veličanstva zemlje, ka kruni ugarskoj nespadajuće.